

Ramon SOLSONA

L'home de la maleta

Barcelona: Proa, 2011 («A tot Vent» 551), 295 p., 20,00 €

Ramon Solsona ha aconseguit, amb *L'home de la maleta*, l'opinió favorable de la crítica de manera gairebé unànime i el reconeixement dels seus lectors fidels, traduït en un gran èxit de vendes i en l'obtenció del Premi Sant Jordi 2010. Sembla, doncs, que la trajectòria del barceloní s'aferma cada dia més en el camp de la narrativa, si és que en quedava cap dubte després de lliuraments tan destacats com la ja llunyana *Les hores detingudes* (1993) o *No tornarem mai més* (1999).

Ens trobem al davant d'una obra solvent, ben construïda i amb una voluntat expressa d'arribar a un públic ampli. La història, que a estones assoleix una elevada capacitat evocadora, enganxa progressivament el lector fins a submergir-lo en el món interior de l'entrançable narrador de la novel·la, Venerando Mallons. Aquest trombonista d'orquestra ja retirat de l'ofici explica el que ha estat la seva vida i les vicissituds de la situació present: cansat de viure sol, pren la decisió de vendre's el pis i instal·lar-se un mes amb cada una de les seves tres filles, entre les quals ha repartit els beneficis de la venda. La tensió entre el dramatisme d'alguns records, especialment els que fan referència a la Casa de la Caritat, i la hilaritat de certes escenes quotidianes crea un efecte de contrapunt que amenitza el relat i el fa avançar sense feixuguesa.

L'estructura de la novel·la és, com ja ens té acostumats Solsona, molt elaborada. A través de cinc parts ben diferenciades en les quals s'alternen fets del present i del passat, assistim a tota una reconstrucció biogràfica de la trajectòria del personatge que no segueix un ordre cronològic estricte, sinó que va enfilant diversos moments vitals en funció de les circumstàncies que el present imposa: la infantesa de nen orfe, les divertides aventures com a músic professional amb el trio Bella Aurora o la relació amb l'Enriqueta, per posar només alguns exemples, són reportades a causa del brusc contrast que li generen les peripècies de la convivència amb les filles. L'autor, a més, incorpora alguns elements recurrents que reforcen la unitat de la història alhora que mostren, a nivell significatiu, els graus variables de consciència i control amb què Venerando Mallons ens l'explica: així, objectes simbòlics com l'omnipresent maleta o el rellotge de pesos són importants per assenyalar-ne les fites que perduren en la memòria; però per damunt de tots hi ha la música popular, que constitueix una autèntica banda sonora de la seva vida i dona sortida a les efusions sentimentals del protagonista.

Possiblement, la relació entre realitat i ficció, plantejada argumentalment per mitjà del concurs de «relats autobiogràfics» que justifica la primera i la quarta part –però, de fet, present al llarg de tota la novel·la–, es l'aspecte més reeixit de *L'home de la maleta*.

Mancat d'uns orígens vitals diguem-ne tradicionals, i obsessionat per aquesta incertesa («jo m'he passat la vida imaginant-me que m'han passat les mateixes coses que els hi han passat als altres», p. 115), Venerando Mallons provarà de crear-se una identitat, i ho farà des de l'espai privilegiat de l'escriptura, conscient com és que «la gent que escriu les seves memòries» no diu només la veritat, sinó que «ho retoquen per quedar bé» (p. 68). Si tota experiència és constantment reconstruïda, i fins a cert punt falsejada, per la memòria, la literatura esdevé el mecanisme més eficaç per refer, amb una mínima aparença d'ordre, la vida passada: com bé ens recorda ell mateix, «lo que estic escrivint cura» (p. 154). Des d'aquesta perspectiva, per tant, la història es pot llegir com una recerca dels orígens. Les parts primera, quarta i cinquena adopten tres formalitzacions diferents d'això que s'ha anomenat literatura del jo, i mostren l'acostament a la veritat d'una manera progressiva: el falsejament conscient dels fets a l'«Autobiografia d'un qualsevol»; la restitució de la veracitat a «Memòries d'un mentider sincer», i finalment, la intimitat i el desvetllament dels detalls reals del seu naixement a «Escriuré una carta als meus amics».

Aquesta complexa operació literària requereix, per damunt de qualsevol altra qualitat, versemblança. I és en aquest punt on trobem el problema més gran de *L'home de la maleta*. L'artifici lingüístic que sosté l'entramat narratiu resulta poc creïble; no tant per l'elecció d'unes formes gramaticals contravenients amb la normativa –les quals, sense massa problemes, bé haurien pogut passar com a llicències estètiques o recursos estilístics–, com per la reiteració abusiva d'aquestes formes que, de costat amb una fraseologia popular excessiva i no sempre natural, fan palesa constantment l'excepcionalitat artificiosa de la veu narrativa. La recreació global d'un món, allò a què qualsevol novel·la ha d'aspirar indefugiblement, també passa pel pla lingüístic. Passa per crear models de llengua convincents i donar carta de normalitat a la veu del narrador fins al punt que el lector accepti la convenció adoptada com si es tractés d'un retall extret en brut de la vida (basti citar, com a exemple paradigmàtic i no sempre ben entès, *La plaça del diamant*, amb la qual l'obra que comentem hi té més d'un punt de contacte). En el cas que ens ocupa, el desencaix entre la ficció biogràfica i la forma que aquesta adquireix, acaba jugant en contra de l'efectivitat del text en minar-ne un dels aspectes clau, que és, com ja ha estat explicat, el joc entre vivències i recreació ficcional. I cal lamentar-se'n, ja que en els passatges en què no s'utilitza aquest registre oral tan forçat, la llengua que ens ofereix Ramon Solsona flueix viva, dinàmica i en cap cas encarcerada.

Així doncs, tot i el devessall d'elogis rebuts des de les pàgines dels suplementes culturals –i refermant per part nostra un cop més les bones qualitats que posseeix–, cal concloure que la proposta narrativa que el barceloní ens presenta no sobresurt en excés, pel que fa a les virtuts literàries, per damunt d'altres novel·les sense tanta fortuna editorial com aquesta que engreixen el nivell mitjà de la narrativa catalana. D'un escriptor sobradament dotat per al conreu del gènere, en podem esperar més.

Antoni Isarch

Universitat Autònoma de Barcelona